

„Din ceas, dedus...”**de Ion Barbu (1930)*****(particularități de structură și compoziție într-o artă poetică modernistă)***

*Din ceas, dedus adâncul acestei calme creste,
Intrată prin oglindă în mântuit azur,
Tăind pe înecarea cirezilor agreste,
În grupurile apei, un joc secund, mai pur.*

*Nadir latent! Poetul ridică însumarea
De harfe resfirate ce-n zbor invers le pierzi
Și cântec istovește: ascuns, cum numai marea
Meduzele când plimbă sub clopotele verzi.*

În contextul literaturii române interbelice, ca urmare a teoriei sincronismului, susținută de criticul literar Eugen Lovinescu, în paralel cu direcția tradiționalistă din poezie, se dezvoltă și o direcție modernistă, prin care se impun opere lirice de inspirație citadină, cu un limbaj intelectualizant, mai puțin accesibil cititorilor. Autori precum G. Bacovia, Lucian Blaga, Tudor Arghezi și Ion Barbu vor aduce noutăți la nivelul expresiei artistice și vor cultiva noi elemente de prozodie, deschizând, astfel, seria unor creații cu valoare de artă poetică, în care își vor transpune, într-o manieră originală, viziunea artistică.

Poezia lui Ion Barbu se particularizează printr-o atitudine artistică nouă, inspirată din matematică, conturând ermetismul din cadrul liricii interbelice române. În studiul dedicat poeziei barbiene, numit „*Introducere în poezia lui Ion Barbu*”, criticul literar Tudor Vianu considera ermetismul ultima etapă din creația lirică a acestui autor, iar înaintea acesteia plasa etapele parnasiană și baladic-orientală.

Ermetismul barbian se regăsește în volumul „*Joc secund*”, publicat în anul 1930. Încă din titlu, se sugerează ideea că arta este o convenție, un joc în zona superioară a esențelor ideale, iar această concepție este sintetizată la începutul volumului, prin intermediul poeziei cu valoare de artă poetică „*Din ceas, dedus...*”, considerată de criticul literar G. Călinescu „definiția însăși a poeziei”.

Această creație nu are titlu dat de autor, însă criticii literari i-au atribuit incipitul primei strofe, care conține substantivul nearticulat „ceas”, cu sensul de „timp neclintit” și adjectivul participial „dedus”, adică „sustras oricărei temporalități curente”. Pornind de la aceste conotații, se poate deduce ideea că poezia barbiană se naște într-un timp neclintit, când lumea ideilor, redată prin metafora „adâncul acestei calme creste”, intră într-o zonă a esențelor nevăzute, sugerată de epitetul „zbor invers”.

A doua strofă a acestei creații poetice transmite concepția că efortul creator nu este unul simplu, deoarece orice creație își are sacrificiul său, iar sensurile pot fi li revelate, dar și pierdute de către eul liric în ipostază de creator: „poetul ridică însumarea/ De harfe resfirate ce-n zbor invers le pierzi/ Și cântec istovește”. În această strofa, poetul recurge la două simboluri astrale antonimice: „nadirul” și „zenitul”. Prin „nadir” se face referire la universul artistic, reflectat în lumina tainică a asfințitului, iar prin „zenit” este sugerat spațiul real în punctul de maximă strălucire solară. În legătură cu aceste simboluri, criticul literar Tudor Vianu remarcă următoarele „dacă lumea experienței se înalță în piramidă până la zenit, răsfrângerea acesteia alcătuiește nadirul ei”. Altfel spus, dacă în spațiul real elementele semnificative sunt dispersate, așa cum o sugerează epitetul „harfe resfirate”, calitatea artistului este de a însuma și de a ordona aceste elemente. În finalul poeziei, apare și imaginea „meduzelor”, a căror transparență aparentă păstrează și modifică concomitent limpezimea mării. În viziunea artistică barbiană,

„meduzele” devin simbol al creației ce metamorfozează realitatea, păstrând-o și modificând-o, în mod paradoxal.

La nivelul prozodiei, se poate constata o mare simplitate, deoarece autorul evită crearea unor efecte muzicale deosebite, folosind măsura amplă de treisprezece-paisprezece silabe, ritmul iambic și rima încrucișată.

Din punct de vedere lexical, se constată prezența termenilor abstracți, din registrul neologic, familiari poetului-matematician: „dedus”, „zenit”, „nadir”, „latent”, „însurare”. Prin acești termeni, se dorește obținerea efectului de imobilitate, necesar contemplării profunde a elementelor ce dau naștere poeziei lui Barbu.

În ceea ce privește nivelul stilistic, se observă ingeniozitatea artistică barbiană, deoarece aceleași sintagme pot fi receptate și ca epitete, dar și ca metafore: „ceas dedus”, „mântuit azur”, „nadir latent”.

Prin intermediul poeziei „*Din ceas, dedus...*”, Ion Barbu realizează una dintre cele mai reprezentative arte poetice moderniste din perioada interbelică, fiindcă într-un limbaj original, inspirat din matematică, autorul consideră că rolul poetului și al poeziei este de a ordona realitatea, păstrând-o și modificând-o concomitent, prin intermediul unui act de creație văzut ca joc în lumea superioară a ideilor pure.